

Archeologienota Lauwe Waterstraat 48

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

21-4-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Lauwe Waterstraat 48 (deelgemeente van Menen, provincie West-Vlaanderen), deels gelegen in woongebied, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 1000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Deze archeologienota is een herwerking van de reeds in akte genomen archeologienota met ID 17259. Omdat de bouwplannen ondertussen licht gewijzigd zijn ten opzichte van de bouwplannen opgenomen in die initiële archeologienota, dient er een nieuwe archeologienota opgemaakt te worden. Deze verschilt niet wezenlijk van de eerste versie, enkel de bouwplannen en de beschrijving van de werken zijn wat aangepast. Voor het overige is de archeologienota niet gewijzigd, ook het advies is hetzelfde gebleven, net als de projectcode.

Het terrein is ca. 7031m² groot en heeft een onregelmatige, west-oost georiënteerde vorm. Het sluit in het westen aan op Waterstraat. Aan de straatzijde zijn een verharde parking en openlucht showroom aanwezig, de rest van het terrein wordt ingenomen door magazijnen en fabrieksgebouwen, met enige verharding rondom. In de noordoostelijke hoek en langs de oostelijke grens is een groenzone aanwezig. Deze oostelijke groenzone is gelegen op een steil talud; de gronden net ten oosten van het plangebied zijn ca. 3m hoger gelegen dan het plangebied.

Het plangebied was steeds gelegen in een landelijk gebied, buiten de dorpskernen van Lauwe en Rekkem, die beiden een vroegmiddeleeuwse oorsprong hebben. De oudst betrouwbare kaart waarop ook het plangebied wordt afgebeeld is de Villaretkaart uit 1745-1748. Het omringende stratennet is reeds duidelijk herkenbaar (Waterstraat, Rekkemstraat/Lauwestraat), het plangebied is gelegen ten noordoosten van het kruispunt van deze straten, onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. De omgeving is schaars bebouwd, ten oosten wordt het 'chateau de Lauwe' weergegeven, dat teruggaat op een laatmiddeleeuwse site met walgracht (kasteelhof ter Boenaerde). Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is de projectie niet helemaal correct. Het plangebied wordt deels op akkerland (west), deels op een erf (oost) gesitueerd; vergelijking met de meer accurate 19de-eeuwse kaarten toont dat dit erf net ten oosten van het plangebied dient gesitueerd te worden. Het plangebied is eind 18de eeuw dus nog steeds onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond, en dat blijft zo gedurende de 19de en een heel eind in de 20ste eeuw. Geleidelijk verschijnt er wat bebouwing rond het plangebied. Op de luchtfoto van 1971 is de bebouwing op het plangebied aanwezig, de configuratie van het terrein verandert quasi niet tot op heden. Interessant om zien is dat er op de topografische kaarten van eind 19de-begin 20ste eeuw meerdere hoogtelijnen worden aangeduid op het terrein, die duiden op een geleidelijke helling naar het oosten op, met een hoogteverschil van ca. 5m van west naar oost. Op de topografische kaart van 1988, op een moment dat de huidige bebouwing reeds aanwezig is, zijn er heel wat minder hoogtelijnen aangeduid. Dit correspondeert met de reële situatie, waarbij er voornamelijk centraal en op het oostelijke deel van het terrein een afgraving van meerdere meter aanwezig is. Deze afgraving zal voor een aanzienlijke bodemverstoring gezorgd hebben, nog versterkt door de aanwezige bebouwing en verharding.

Het grondgebied van Lauwe wordt in het noorden bepaald door de Leie en diens vallei. Ten zuiden van de vallei zijn enkele heuvelruggen gelegen, en meerdere waterloopjes wateren vanaf deze ruggen af naar de Leie. Het plangebied is gelegen op het noordelijke uiteinde van zo'n hogere rug, buiten de vallei van de Leie. De Leie bevindt zich zo'n 500m ten noorden van het terrein, 600m ten westen stroomt diens bijrivier de Palingbeek. De specifieke ligging van het plangebied – op een hogere top uitkijkend over de Leievallei en de omringende lagere gronden – is duidelijk te zien op het digitale hoogtemodel. Op het detail van het hoogtemodel, als wordt ingezoomd op het plangebied, is te zien dat het terrein geleidelijk helt van west (+25m TAW) naar oost (+27m TAW), om dan aan de oostelijke grens plots te stijgen naar +30m TAW en hoger. De gronden ten zuiden en iets ten noorden kennen deze abrupte overgang niet, daar is de daling van oost naar west veel geleidelijker. Dit duidt er op tegensprekelijk op dat heuveltop ter hoogte van het terrein aanzienlijk is afgegraven (meerdere meter diep, vooral in de centrale en oostelijke zone), vermoedelijk voor het creëren van een vlakker terrein voorafgaand de bouw van de huidige gebouwen. Dit kon ook reeds vastgesteld worden basis van de historische kaarten en luchtfoto's. Het grootste deel van het terrein wordt gekarteerd als een sterk gleyige kleibodem zonder profiel, met een sterke antropogene invloed. De bodemkaart werd opgesteld in de jaren 1950-1960; aangezien het plangebied nog wordt gekarteerd, moet de afgraving van de heuvel en de huidige bebouwing van nadien dateren.

Op archeologisch gebied zijn er geen gegevens gekend voor de omgeving van het plangebied, wegens het totaal ontbreken van systematisch, gravend onderzoek in deze regio ten zuiden van de Leie. Puur op basis van de voormalige landschappelijke ligging (op een hoogte die de Leievallei overschouwt) zou dit een uitgelezen plek kunnen zijn voor menselijke aanwezigheid uit het verleden, maar deze verwachting moet serieus naar beneden worden bijgesteld: er kan op basis van het bureauonderzoek ontegensprekelijk aangetoond worden dat het grootste deel van het terrein meerdere meter is afgegraven voorafgaand het oprichten van de huidige gebouwen en verharding. Deze bouwwerken zullen vervolgens nog voor een bijkomende bodemverstoring gezorgd hebben. De kans dat er nog een archeologisch niveau bewaard is binnen de contouren van het plangebied is zo goed als onbestaande.

De loodsen op het terrein worden gesloopt, de verhardingen opgebroken, en de groenzone in de noordoostelijke hoek wordt verwijderd. De groenzone langs de oostelijke grens blijft behouden, dit is een zone van 573m² waar geen werken zullen gebeuren. Vervolgens wordt op het terrein een bedrijfsverzamelgebouw ingericht, bestaande uit 18 individuele units. Deze zijn bereikbaar via een nieuwe wegnis die zal aansluiten op de Waterstraat. Langsheen de wegnis worden aan de units parkeerplekken voorzien. Op het nieuwe bedrijventerrein worden ook 2 wadi's uitgegraven. Verspreid over het terrein worden onder de verharding 14 regenwaterputten geplaatst, en in de wegnis worden 3 infiltratietunnels voorzien, alsook een riolering. De nieuwe vloerpas van de units komt ca. 0,5m lager te liggen dan de huidige vloerpas van de loodsen, wat betekent dat er na de sloopwerken en voorafgaand de bouwwerken een nivellering van ca. 0,5m diep zal plaatsvinden op het grootste deel van het terrein. In het noordoosten wordt een langgerekte wadi aangelegd. De wadi, regenwaterputten en infiltratietunnels worden uitgegraven tot ca. 2 à 2,5m onder de nieuwe vloerpas. Het grootste deel van de opgebroken parking blijft braakliggend; deze zone is gelegen in woongebied, later zal hier een aparte aanvraag voor omgevingsvergunning worden ingediend voor het bouwen van woningen. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het grootste deel van het plangebied: sloop en opbraakwerken, nivellering tot 0,5m diep, uitgravingen voor aanleg van de wegnis, de

nutsleidingen en -voorzieningen en de wadi, het optrekken van bedrijfsunits. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond. Deze werken vinden dus niet plaats op de oostelijke zone van 573m², de geplande werken zullen een impact hebben op een terrein van ca. 6458m².

Op basis van het bureauonderzoek kan aangetoond worden dat er zo goed als zeker geen archeologische site meer aanwezig kan zijn op het terrein. Een verder vooronderzoek zal om die reden geen kennisvermeerdering opleveren, en wordt dus ook niet geadviseerd.

Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch vooronderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.